
Начелно правно мислење

Во процесот на трансформација на претпријатијата со општествен капитал согласно одредбите од член 60, 61, 62 од Законот за трансформацијата на претпријатијата со општествен капитал, само Јавниот правобранител дава заштита на претпријатието на општествениот капитал во него, ги презема сите мерки и правни средства и врши други со закон права и должности заради заштита на претпријатието и општествениот капитал во процесот на трансформацијата и само тој е активно легитимиран пред судовите да поведува постапка за укинување или поништување на одлуки и други акти како и да поднесува тужби пред судовите за поништување на Договорите за купопродажба што ги склучува Агенцијата за приватизација за продажба на претпријатието.

Образложение

Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал ("Службен весник на РМ" бр.38/93) е специјален закон со кој се уредуваат условите, начинот и постапката за трансформација на претпријатијата со општествен капитал во претпријатија со кој е определен сопственик. Според член 99 став 1 од тој закон, ако со закон не е поинаку уредено, заштитата на претпријатијата во процесот на трансформација, како и на општествениот капитал во нив, ја врши Јавниот правобранител на Република Македонија. Според став 2 од истиот член, Јавниот правобранител ги превзема сите мерки и правни средства и врши други со закон утврдени права и должности заради заштита на претпријатијата и општествениот капитал во процесот на трансформацијата. Во ставот 3 од овој член, пропишано е дека Јавниот правобранител поведува пред Уставниот суд на Република Македонија и пред судовите, постапка за укинување или поништување на одлуки или други акти со кои се оштетува општествениот капитал.

Самиот Закон за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, ги предвидел органите за организирање контрола и спроведување на трансформацијата на претпријатијата со општествен капитал, ја одредил нивната позиција, ингеренциите, начинот на контрола врз нивната работа и предвидел низа дополнителни механизми за контрола и заштита на општествениот капитал во процесот на трансформацијата, а генерално правото на заштита го доверил на Јавниот правобранител.

Интенцијата на законодавецот е заштита на општествениот капитал во процесот на трансформацијата, бидејќи тој е на продажба, тој е во трансформација согласно ЗТПОК, а не приватниот капитал.

Самиот закон предвидел и можност на поинакви решенија. Така, дадена е можност во чен 50 став 3 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, учесниците на јавното наддавање при продажба на идеален дел на мало претпријатие да бараат заштита на своите права во текот на постапката. Таква можност е дадена само ако се продава идеален дел на мало претпријатие, каде што подносителите на пријавите за учество во надавањето уплаќаат 5% од проценетата вредност на претпријатието односно идеалниот дел што се продава и учествуваат во надавањето. Во оваа постапка ако нивните права се повредени имаат право на приговор и судска заштита. Овој модел на трансформација се применува и за продажба на средно претпријатие, при што цената веднаш се плаќа и договорот се извршува и не е предвидена можност за раскинување на овој договор поради неисполнување на обврските.

Во процесот на трансформацијата за продажба на средно и големо претпријатие кога трансформацијата се врши по модел "продажба на претпријатието на лица кои го превземаат управувањето со претпријатието" правото на заштита е доверено исклучиво на Јавниот правобранител, при што се предвидени дополнителни механизми за контрола и заштита на општествениот капитал па така:

Во член 64 став 1 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, е предвидено дека при трансформација по моделот "продажба на претпријатијата на лица што го превземаат управувањето на претпријатието" претпријатието се организира како акционерско друштво, предвидена е можност за раскинување на договорот поради неисполнување на обврските превземени со договорот и обврска лицата кои го превземаат управувањето да засноваат заложно право врз имотот сразмерно на вредноста на акциите што ги откупуваат како гаранција дека нема да се намали вредноста на претпријатието како и за покривање на загубите при работата што не е предвидено кај договорите што се заклучуваат согласно одредбите од член 48-53 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал.

Поради ваквиот карактер на погоре наведениот закон и поради решенијата во цитираните одредби од тој закон, произлегува дека исклучена е можноста од примена на одредбите од Законот за облигационите односи, за заштита на приватниот капитал. Со други зборови, тоа значи дека надвор од заштитата која може да ја бара Јавниот правобранител на Република Македонија согласно член 99 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, други субјекти кои учествуваат во процесот на трансформацијата, па и подносителите на понудата не се активно легитимирани за водење на спор за утврдување ништовност на договорот за

продажба на претпријатието, во текот на процесот на трансформацијата на претпријатието со општествен капитал.

Од овие причини, Општата седница со мнозинство гласови го утврди ова начелно правно мислење.

На Општата седница на Судот, беше изразено и спротивно стојалиште кое не беше прифатено. Според ова стојалиште, Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал, не содржи одредби со кои се исклучува правото на правните или физички лица кои учествувале на јавниот повик за прибирање на понуди за продажба на претпријатието на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието, во смисол на одредбите од членовите 60, 61 и 62 на овој закон, со тужба пред суд да бараат поништување на договор за продажба што Агенцијата го склучила со друг понудувач.

Приврзаниците на ова стојалиште, сметаат дека тоа не е и не може да биде одредбата од членот 99 од Законот, на кој се повикува мнозинството. Ова, затоа што одредбата е експлицитна и недвосмислена во одредувањето дека "ако со закон не е поинаку одредено", заштитата на претпријатијата во процесот на трансформација, како и на општествениот капитал во нив ја врши Јавниот правобранител на Република Македонија. Во оваа смисла и само за таа цел "заштита на претпријатијата во процесот на приватизацијата и општествениот капитал во нив", законодавецот во истата одредба утврдил права и должности за Јавниот правобранител што треба да ги врши. Едно од нив е и да поведува пред судовите постапка за поништување на одлуки и други акти, со кои се оштетува општествениот имот.

Според ова стојалиште, не само одредбата од членот 99 од ЗТПОК, туку ниту било која друга одредба од истиот закон, не го исклучува правото на учесниците-понудувачите на јавниот повик за прибирање на понуди за продажба на претпријатието, со тужба пред суд да бараат поништување на договорот за продажба што Агенцијата го склучила со друг понудувач.

Напротив, ова стојалиште утврдува дека нивното право да тужат произлегува директно од одредбата од членот 50 став 3 од овој закон, кој одредува дека учесникот чии права се повредени во текот на постапката, има право да поднесе приговор до Агенцијата и да бара заштита на своите права пред надлежен суд.

Фактот, што оваа одредба е поместена во делот од законот што го уредува трансформирањето на мало претпријатие преку моделот "продажба на идеален дел со јавен повик за прибирање на понуди", не значи дека се однесува само на учесниците во таа постапка, туку таа се однесува и на учесниците во постапката за "продажба на претпријатието на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието", бидејќи се работи за ист начин на продажба, а тоа е "јавен повик за прибирање на понуди". Кога не би било така, според ова стојалиште, учесниците би биле доведени во нееднаква положба, што е спротивно на членот 24 став 1 од истиот закон.

Понатаму, според спротивставеното стојалиште, правото на учесниците-понудувачите на јавниот повик за прибирање понуди за продажба на претпријатието на лица кои го преземаат управувањето со претпријатието, со тужба пред суд да бараат поништување на договорот за продажба што Агенцијата го склучила со друг понудувач, извира од нивниот правен интерес. Имено, Законот за облигационите односи ("Службен весник на РМ" бр.18/2001 од 5.3.2001 година) во членот 16 одредува дека врз облигационите односи што се уредуваат со други закони, се применуваат одредбите од овој закон по прашања што не се уредени со тој закон. Како што веќе понапред беше истакнато, со ЗТПОК, учесниците на јавниот повик за прибирање на понуди со кои не е склучен договор за продажба, не се исклучени од правото да бараат судска заштита за правата што им биле повредени во текот на постапката. Согласно членот 95 став 1 пак, од ЗОО е определено дека договорот кој не е во согласност со Уставот, законите и добрите обичаи е ништовен, ако целта на повреденото добро упатува на некоја друга санкција или ако во законот во определениот случај не е определено нешто друго. Според членот 101 став 1 од овој закон, на ништовност судот внимава по службена должност и на неа може да се повика секое лице кое има правен интерес.

Со одредбата од членот 172 ставот 1 и 2 од Законот за парничната постапка, определено е дека тужителот кога има правен интерес може во тужбата да бара само да се утврди постоењето, односно непостоењето на некое право или правен однос.

Според мислењето на приврзаниците на ова стојалиште, правниот интерес на учесниците-понудувачите на јавниот повик за прибирање на понуди, постои и се огледа во тоа што тие сметаат дека понудиле поквалитетна програма за развој на претпријатието и други поповолни услови и поради тоа имале предимство при продажбата на претпријатието, како што е одредено во членот 62 став 2 од ЗТПОК, а Агенцијата договорот за продажба на претпријатието го склучила со друг понудувач. Впрочем, склучувањето на договорот за продажба според ова стојалиште, спротивно на оваа одредба, како и спротивно на другите одредби од ЗТПОК, согласно членот 32 од него, за последици има негова ништовност.

Во прилог на ова стојалиште, се истакнува дека во случај кога продажбата се врши со јавен повик за прибирање на понуди, на понудувачите им е загарантирано правото на пристап до судот, а со тоа и до правдата.

Ова право е гарантирано со членот 6 став 1 од Европската конвенција за човекови права, која е ратификувана во согласност со Уставот од страна на Република Македонија и како таква е составен дел на нејзиниот внатрешен правен поредок, а кој одредува дека секој, при определување на неговите граѓански права и обврски, има право на правично и јавно судење во разумен рок пред независен и непристрасен трибунал основан со закон. Покрај, извршената ратификација на оваа Конвенција, поради своето значење и важност, ова право е имплементирано и во одредбите од членот 6 и 7 од Законот за судовите. Така, членот 6 став 1, одредува дека судовите ги штитат слободите и правата на човекот и граѓанинот, како и правата на другите правни субјекти, доколку тоа според Уставот не е во надлежност на Уставниот суд на Република Македонија. Членот 7 пак,

во ставот 1 определува дека секој има право на еднаков пристап пред судовите во заштита на неговите права и правно засновани интереси.

И конечно, како последен по редоследот на изнесувањето, но истовремено, најважен и најзначаен аргумент на ова стојалиште е и тоа дека: основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати во меѓународното право и утврдени со Уставот, во кои бездруго спаѓа и правото од членот 6 став 1 од Европската конвенција за човековите права, како и владеењето на правото; поделбата на државната власт на законодавна, извршна и судска; правната заштита на сопственоста и слободата на пазарот и претприемништвото, согласно членот 8 став 1 од Уставот на Република Македонија, се темелни вредности на уставниот поредок на Република Македонија.